

Spørgsmål A

Under henvisning til ministerens tilkendegivelse i udvalgets betænkning bedes ministeren uddybe, hvilke bemærkninger der er gældende, og hvilke der ikke er gældende, samt hvad der er realitetsændringen i denne erstatning af bemærkninger.

Svar:

1. Jeg skal gøre opmærksom på, at det fremgår præcist af mit betækningsbidrag til ændringsforslag nr. 2 - 4, hvilke af lovforslagets bemærkninger der erstattes, hvis de nævnte ændringsforslag vedtages.

Den centrale realitetsændring er mit forslag om at begrænse kravet om delmål til kun at gælde for visse fag, nemlig dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi.

Herudover indeholder bemærkningerne til ændringsforslag nr. 2 - 4 nogle præciseringer af kravene til at udarbejde slutmål og delmål. Disse præciseringer er foretaget for at imødekomme skoleforeningerne. Skoleforeningerne har over for mig tilsluttet sig præciseringerne.

2. Jeg har forstået, at spørgeren også er i tvivl om sammenhængen mellem det, som jeg har skrevet i mit svar på spørgsmål 23, betækningsbidraget og bemærkningerne til ændringsforslag nr. 1.

Hertil må jeg gøre spørgeren opmærksom på, at mit betækningsbidrag ikke vedrører bemærkningerne til ændringsforslag nr. 1 – men derimod, som det udtrykkeligt fremgår af betækningsbidraget, og som jeg netop har uddybet, forholdet mellem bemærkningerne til ændringsforslag nr. 2 – 4 og de bemærkninger til lovforslaget, der vedrører de foreslåede krav om delmål og slutmål.

Herudover skal jeg gøre opmærksom på, at mit svar på spørgsmål 23 kun vedrører de bemærkninger til lovforslaget, hvortil der er henvist i spørgsmålet, nemlig bemærkningerne side 9 venstre spalte i lovforslaget.

Der står følgende i mit svar på spørgsmål 23:

”Hvis det oven for citerede ændringsforslag vedtages, vil bemærkningerne hertil erstatte bemærkningerne til lovforslaget, hvortil der er henvist i spørgsmålet”.

Det betyder, at følgende i lovforslagets bemærkninger (side 9, venstre spalte):

”For at sikre at fundamentalistiske eller ekstremistiske handlinger, der begrundes i religiøse hensyn m.v., men som alvorligt strider mod menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene, ikke kan finde sted på eller fra en fri grundskole, selvom en sådan adfærd ikke har direkte forbindelse med undervisningen af eleverne, finder regeringen, at kravet endvidere bør udvides til at omfatte skolernes hele virke.”

erstattes af bemærkningerne til ændringsforslag nr. 1, herunder:

”Kravet indebærer, at der ikke med statstilskud efter friskoleloven kan etableres og drives en fri grundskole, der bygger på et ekstremistisk værdigrundlag og ikke forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.”

Dette indebærer, at følgende bemærkning til ændringsforslag nr. 1 vil være gældende, hvis ændringsforslag nr. 1 vedtages, idet den vedrører resten af lovforslagets bemærkninger til § 1, nr. 3.:

”Den ændrede formulering af bestemmelsen berører ikke indholdet af de krav til skolerne, der i øvrigt er foreslået i lovforslagets § 1, nr. 3.”.

Spørgsmål B

Ministeren bedes give en mundtlig besvarelse af spørgsmål 26 og herunder give konkrete eksempler på, hvad der vil være acceptable slutmål, delmål og undervisningsplaner sammenlignet med folkeskolens.

Svar:

1. Indledning

Jeg har i min skriftlige besvarelse af spørgsmål 26 oplyst, at slutmål, delmål og undervisningsplaner – sådan som det også fremgår af bemærkningerne til lovforslaget – skal have en sådan udformning, at det er muligt at vurdere dem sammenholdt med de slut- og trinmål, der gælder for folkeskolen. Det skal også være muligt at vurdere, om undervisningsplaner og delmål er beskrevet på en sådan måde og med et sådant indhold, at det dokumenteres, at skolen med sin undervisning både agter at lede og vil kunne lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål.

Med ændringsforslag nr. 2 – 4 har jeg for at imødekomme skoleforeningerne foreslået det præciseret, at delmål skal beskrives på en sådan måde og med et sådant indhold, at det kan afgøres, om skolens undervisning vil føre frem til slutmål, der står mål med folkeskolens. Delmål kan beskrives på andre tidspunkter i skoleforløbet end folkeskolens trinmål, og der vil derfor ikke altid kunne foretages en direkte sammenligning mellem delmål og trinmål, når en fri grundskoles progression i undervisningen afviger fra folkeskolens.

2. Konkretisering af kravet til en fri grundskoles undervisningsplaner og undervisningsmål

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget og af mine svar til udvalget vil Undervisningsministeriet udarbejde en vejledning til skolerne om udarbejdelse af slutmål, delmål og undervisningsplaner. Skoleforeningerne vil blive inddraget i arbejdet med vejledningen.

Det er afgørende for mig at understrege, at der i vejledningen vil blive lagt stor vægt på skolernes frihed, og der er derfor ikke taget stilling til anvendelsen af konkrete eksempler i vejledningen, idet jeg meget gerne vil undgå, at eksempler kommer til at virke bindende for skolernes arbejde med mål og planer. Den kommende vejledning vil være en vejledning til skolerne om, hvordan de kan arbejde selvstændigt med beskrivelsen af egne mål og planer, i respekt af den skolefrihed, der efter en hundredårig tradition nu omsider bliver lovfæstet.

Jeg vil som minister her under behandlingen af lovforslaget nødig give mit bud på konkrete, fuldt udfoldede eksempler på, hvad der vil være acceptable slutmål, delmål og undervisningsplaner, sammenlignet med folkeskolens, og må derfor i det væsentligste henvise til lovforslaget med bemærkninger.

Det er med lovforslaget foreslået lovfæstet, at frie grundskoler har en grundlæggende frihed til – inden for lovens rammer – at give en undervisning, der stemmer med skolens egen overbevisning, at tilrettelægge undervisningen i overensstemmelse hermed samt at afgøre, hvilke børn den vil have som elever på skolen. Denne frihed indebærer også, at skolerne selv beslutter, hvilke undervisningsmetoder og hvilke undervisningsmidler der skal anvendes, samt på hvilke klassetrin eller alderstrin fagene skal placeres i skoleforløbet.

Med ændringsforslaget er det dog præciseret, at fagene dansk, regning/matematik og engelsk skal tilbydes så tidligt i skoleforløbet, at barnet kan bygge videre herpå i den fortsatte kundskabs indlæring inden for et normalt skoleforløb på ni år. Det er herunder som eksempel fremhævet, at det vil kunne være tvivlsomt, om skolens undervisningsplan kan lede frem mod de af skolen fastsatte slutmål, hvis undervisningen i faget er planlagt over væsentligt færre klassetrin end den tilsvarende undervisning i faget i folkeskolen.

3. De praktiske konsekvenser for skolerne af kravene om delmål, slutmål og undervisningsplaner

En række henvendelser til Uddannelsesudvalget giver samstemmende udtryk for, at der er uklarhed omkring de praktiske konsekvenser af lovforslagets krav om slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Jeg vil gerne knytte et par ord hertil.

Jeg har ikke som udgangspunkt en forventning om en bestemt form eller et bestemt omfang af slutmål, delmål og undervisningsplaner. Kvantiteten er der således ikke faste rammer for, men kvaliteten er der ikke tvivl om – de beskrivelser, skolerne selv udarbejder, skal kunne stå mål med folk skolens Fælles Mål.

Jeg ved, at der er mange forskellige måder at tilrettelægge undervisningen på. Nogle skoler følger Fælles Mål og andre formulerer egne mål. I praksis vil slut- og delmål dog ofte tage udgangspunkt i eller ligge tæt op ad Fælles Mål.

Afhængig af den enkelte skoles valg kan de praktiske konsekvenser af lovforslagets krav være vidt forskellige. Jeg vil i det følgende komme med konkrete eksempler på den mulige opfølgning:

En skole, der følger Fælles Mål, har stadig mulighed for at lave egne undervisningsplaner, der tydeliggør skolens særkende og værdigrundlag. Undervisningsplanen beskriver indhold og progression i det faglige forløb og sætter f.eks. gennem overskrifter rammen for valg af emner og temaer. Disse emner kan eksemplificeres ved skolens særlige aktiviteter for netop at forfølge de faglige mål.

En skole kan eksempelvis vælge, at undervisningen i et fag skal tage afsæt i skolens ideologi eller særlige profil. Det kunne f.eks. være økologi, miljøbevidsthed eller naturbevarelse for undervisningen i biologi. Skolen kunne lægge vægt på at give eleverne mulighed for at handle aktivt og tage ansvar for dyr og planter. Således kunne det indgå i undervisningsplanen, at eleverne gennem aktiviteter med drivhus og skolehaver og gennem en kombination af praktisk og teoretisk undervisning blev i stand til at handle aktivt og ansvarligt. Undervisningsplanen skulle samtidig beskrive, hvilke væsentlige faglige delelementer der blev inddraget i undervisningen, for eksempel forbrænding, forplantning og fotosyntese.

En sådan undervisningsplan vil naturligt præsentere, hvornår væsentlige faglige delelementer introduceres, og dermed også være et godt udgangspunkt for at fastsætte de faglige delmål, som skal lede frem mod skolens slutmål, hvis skolen ikke anvender Fælles Mål i f.eks. biologi.

De skoler, der allerede i dag anvender folkeskolens Fælles Mål som retningsgivende for deres undervisning, vil ikke opleve større ændringer som følge af lovforslaget. Det er muligt, at deres undervisningsplan og delmål på nogle punkter adskiller sig fra folkeskolens, f.eks. hvis undervisnin-

gen i et fag begynder på et lavere eller højere klasse- eller alderstrin end det tilsvarende klassetrin i folkeskolen.

En sådan skole kan have behov for at tilkendegive f.eks. at undervisningen i engelsk begynder i 2. klasse, at engelskundervisningen på 2. klassetrin tager udgangspunkt i sange, lege og fortællinger, og at skolens delmål for engelskundervisningen er tilpasset det tidligere begyndelsestidspunkt, sådan at forventningen til barnets mundtlige udtryksfærdigheder er højere end i det tilsvarende trinmål for folkeskolen.

Tilsvarende kan en skole have behov for at tilkendegive f.eks. at undervisningen i dansk adskiller sig fra folkeskolens Fælles Mål derved, at delmålet for skriftligt dansk (læsning og skrivning) efter 2. klassetrin ikke svarer til folkeskolens trinmål, fordi skolen ikke lægger vægt på at udvikle elevernes læsefærdigheder allerede i 1. klasse. Til gengæld prioriterer skolen det talte sprog, litteratur og kommunikation desto højere på de små klassetrin, hvilket kommer til udtryk i større krav til elevens mundtlige udtryksfærdighed, evne til at udtrykke sig i dramatisk form, kendskab til sprogets poetiske funktion samt elevens viden om genrer, hovedindhold, tid, sted og handling i fortællinger og andre udtryksformer.

Nogle skoler anvender Fælles Mål for undervisningen i nogle fag, mens de har egne mål i andre fag eller faggrupper. Disse skoler kan naturligvis nøjes med at udarbejde egne mål for de fag, hvor Fælles Mål ikke anvendes. Et eksempel kan være, at skolens ideologi eller særlige profil inden for økologi, miljøbevidsthed eller naturbevarelse indebærer, at undervisningen i biologi skal lede frem mod slutmål, der for en dels vedkommende formuleres på en sådan måde, at slutmålene hver for sig bidrager til at styrke den anskuelse, som tager udgangspunkt i skolens værdigrundlag. Nogle slutmål kan samtidig tænkes at rumme elementer fra flere fag. Således kan både fysik/kemi og geografi tænkes at bidrage til slutmålene for undervisningen i biologi på en skole med en økologisk profil.

Et af slutmålene kunne således være: At undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at forholde sig til menneskers anvendelse af naturgrundlaget, og at den enkelte elev opnår viden om, hvordan man selv kan medvirke til en bæredygtig udvikling.

En skole, der vælger selv at formulere sine undervisningsplaner, del- og slutmål, har stadig mulighed for alene at beskrive på hvilke områder, den adskiller sig fra Fælles Mål. Om dette forekommer skolen at være en hensigtsmæssig praksis må igen bero på dens eget valg.

Spørgsmål C

Ministeren bedes forklare, hvad der menes med svaret på spørgsmål 32, hvordan ændringsforslag nr. 1 i udvalgets betænkning har den anførte effekt, og hvad der er realitetsændringen i en ændring fra: ”..respekt for menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.” til: ”..respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.”

Svar:

Dette spørgsmål rummer tre delspørgsmål.

Der spørges først om, hvad der menes med svaret på spørgsmål 32.

Mit svar herpå er, at jeg med mit svar på spørgsmål 32 har søgt at gøre det klart for udvalget, at bemærkningen i lovforslaget om dekorumkrav (lovforslagets side 9, 1. spalte) alene er en præcisering af, at forslaget om at udbygge bestemmelsen om frihed og folkestyre kan få den virkning for nogle skoler, at skolens bestyrelse vil skulle indskærpe det gældende dekorumkrav til lærere og andre ansatte. En sådan indskærpelse vil der alene kunne være pligt til at foretage, hvis der kan være anledning til tvivl om, hvorvidt skolen i tilstrækkeligt omfang sikrer sig, at skolen lever op til kravet om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Jeg forventer, at det kun i sjældne tilfælde vil blive aktuelt for en skoles bestyrelse at foretage en sådan indskærpelse.

Der spørges dernæst om, hvordan ændringsforslag nr. 1 i udvalgets betænkning har den anførte effekt.

Hertil kan jeg svare, at det med den i ændringsforslag nr. 1 foreslåede formulering præciseres, at kravet til skolerne om at forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre er fokuseret på respekt for og forståelse af de grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, jf. navnlig grundlovens kapitel VIII .

Formuleringen i § 1, nr. 3, i L 105 kunne give anledning til den misforståelse, at den forpligtede skolerne til at udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for hele den detaljerede regulering på menneskeretsområdet, der har fundet sted i de senere år. Det gælder især den udfyldende regulering ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Dette mener jeg, at vi opnår ved som i ændringsforslaget at knytte betegnelsen ”grundlæggende” til såvel friheds-, som menneskerettigheder.

Endelig spørges om, hvad der er realitetsændringen i ændringsforslaget.

Hertil bemærkes, at forslaget alene er en tydeliggørelse. Der er ingen realitetsændring.

Spørgsmål D

Hvordan kan den i spørgsmål C nævnte ændring udelukke Hitz-ub-Tahir og nazistiske bevægelser fra at starte skoler? Har de to nævnte bevægelser forsøgt at oprette skoler, og hvad siger det nuværende lovgrundlag om deres adgang til at gøre det?

Svar:

Det er hensigten med ændringsforslag nr. 1 at præcisere og udbygge, hvad det vil sige, at skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, idet det med den foreslåede tekst fastslås, at skolerne herudover skal udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. For at modtage tilskud skal skolerne leve op til dette krav.

Denne klargøring af lovteksten med tilhørende bemærkninger har til formål bedre end hidtil at fastslå skolernes forpligtelser og dermed ministeriets grundlag for at håndhæve lovkravet.

Kravene til skolerne indebærer dels, at skolerne i deres vedtægter ikke må indbygge formålsbestemmelser med ekstremistisk tilsnit, dels at skolerne i deres hele virke skal leve op til bestemmelserne vedr. frihed og folkestyre og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder og ikke må modarbejde disse grundlæggende rettigheder.

Mit mål er, at skolerne ikke med statstilskud skal kunne indoktrinere børnene til at bekæmpe demokrati og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder. Foregår en sådan indoktrinering, vil skolen miste statstilskuddet.

Der spørges endvidere, om de to bevægelser – Hitz-ub–Tahir og nazistiske bevægelser – har forsøgt at oprette skoler.

Jeg kan hertil oplyse, at jeg ikke er bekendt med, at de nævnte bevægelser har forsøgt at oprette skoler. Ministeriet fik dog i 1999 en anmodning fra, Det Nationalsocialistiske Parti om at få tilsendt materiale til brug for anmeldelse af en fri grundskole, der ønsker tilskud efter loven om friskoler og private grundskoler. Mere skete der ikke.

Jeg mener imidlertid, at vi med den udbygning af bestemmelsen som folkevalgte udviser rettidig omhu – og at det er der al mulig grund til at gøre.

Der spørges endeligt om, hvad det nuværende lovgrundlag siger om de to bevægelsers adgang til at starte en fri grundskole.

Jeg kan hertil svare, at den gældende bestemmelse, som blev indsat i 2002, helt kortfattet lyder således:

”Skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre”.

I bemærkningerne til lovforslaget fra 2002 blev der imidlertid givet en længere redegørelse for, hvad lovændringen indebar. Det fremgik bl.a., at den foreslåede bestemmelse ikke udelukker, at en skole bygger på en grundholdning om, at manden er kvinden overlegen, hvis skolen i sin undervisning samtidig sikrer, at eleverne får kendskab til de principper for ligestilling mellem kønnene, som samfundet i øvrigt bygger på med henblik på, at eleverne vil kunne komme til at respektere dette. Jeg synes, at denne bemærkning kan skabe tvivl om retstilstanden, hvorfor jeg har ønsket den foreslåede den præciserende udbygning i ændringsforslaget til L 105.

